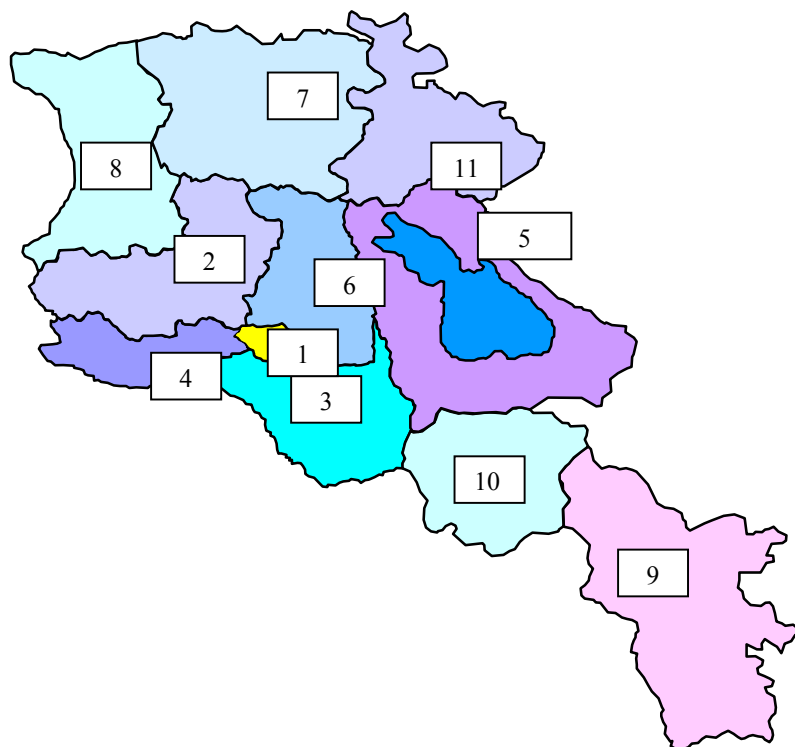

ՀՀ ՍԱՐՁԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ
GENERAL CHARACTERISTIC OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

**ՀՀ ՍԱՐՁԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ
ՀԱՄԱՌՈՏ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ
BRIEF CHARACTERISTIC OF SOCIAL AND ECONOMIC
SITUATION IN MARZES OF THE RA**

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՐՁԵՐԸ
MARZES OF THE REPUBLIC OF ARMENIA**

1. Զ. ԵՐԵՎԱՆ
2. ԱՐԱԳԱՏՈՏՆ
3. ԱՐԱՐԱՏ
4. ԱՐՄԱՎԻՐ
5. ԳԵՂԱՐՔՈՒՆԻԻՔ
6. ԿՈՏԱՅՔ
7. ԼՈՐԻ
8. ՇԻՐԱԿ
9. ՍՅՈՒՆԻԻՔ
10. ՎԱՅՈՏ ԶՈՐ
11. ՏԱՎՈՒՇ

1. YEREVAN CITY
2. ARAGATSOTN
3. ARARAT
4. ARMAVIR
5. GEGHARKUNIK
6. KOTAYK
7. LORI
8. SHIRAK
9. SYUNIK
10. VAYOTS DZOR
11. TAVUSH

ՀՀ ՍԱՐՁԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՍԱՌՈՑ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ
GENERAL CHARACTERISTIC OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

Սինչ «ՀՀ վարչատարածքային բաժանման մասին» ՀՀ օրենքի ընդունումը (1995թ. դեկտեմբերի 11), Հայաստանի վարչական տարածքը բաշխված էր 37 շրջանների և 4 հանրապետական նշանակության քաղաքների (Երևան, Լենինական, Կիրովական և Դիլիջան):

1996թ. հունվարի 1-ից հանրապետության տարածքը բաժանված է 11 մարզերի, այդ թվում Երևան քաղաքը՝ մարզի կարգավիճակով:

Ներկայումս Հայաստանում կան 930 համայնքներ, այդ թվում՝ 47 քաղաքային, 871 գյուղական և 12 թաղային: Հանրապետությունում կա 48 քաղաք (ներառյալ Երևան քաղաքը) և 952 գյուղական բնակավայր, որոնցից 8-ը ներառված են քաղաքային համայնքների, իսկ մնացած 944 գյուղերը՝ գյուղական համայնքների կազմում:

Երևան քաղաքի (մարզի կարգավիճակով) տարածքը կազմում է 227 կմ², գյուղատնտեսական հողատեսքերը՝ 6413 հա, այդ թվում վարելահողեր՝ 1506 հա:

Թաղային համայնքների թիվը 12 է, բնակչության թվաքանակը¹ 2003թ. հունվարի 1-ի դրությամբ կազմել է 1102.0 հազ.մարդ (ՀՀ բնակչության 34.3%-ը):

2002թ. հանրապետության արդյունաբերության արտադրանքի ընդհանուր ծավալում ք. Երևանի տեսակարար կշիռը կազմել է 46.8%, գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի՝ 1.3%-ը, մանրածախ ապրանքաշրջանառության՝ 83.3%-ը և ծառայությունների՝ 77.0%-ը:

ՀՀ **Արագածոտնի մարզ** (կենտրոնը՝ ք. Աշտարակ) տարածքը կազմում է՝ 2753 կմ² (ՀՀ տարածքի 9.3%-ը), գյուղատնտեսական հողատեսքերը՝ 136667 հա, այդ թվում վարելահողեր՝ 55771 հա: Քաղաքային համայնքների թիվը 3 է, գյուղական համայնքներինը՝ 111, գյուղական բնակավայրերինը՝ 117: Բնակչության թվաքանակը 2003թ. հունվարի 1-ի դրությամբ կազմել է 138.5 հազ. մարդ (ՀՀ բնակչության 4.3%-ը), այդ թվում քաղաքային՝ 32.9 և գյուղական՝ 105.6 հազ. մարդ:

Before the enactment of the RA Law “On Administrative and Territorial Division of RA” (December 11, 1995), the administrative territory of Armenia was divided into 37 regions and 4 cities (Yerevan, Leninakan, Kirovakan and Dilijan).

Since January 1, 1996 the Republic has been divided into 11 marzes, including Yerevan with the status of a marz.

At present Armenia has 930 communities, including 47 urban, 871 rural and 12 district communities. There are 48 cities (including Yerevan city) and 952 rural settlements in the Republic of Armenia, 8 of which belong in city communities, while the remaining 944 villages comprise constituents of rural communities.

Yerevan city (having a status of marz) – the territory is 227 km², with 6413 ha of agricultural land, including 1506 ha of arable land.

District communities are 12 in number, and total population¹ (as of January 1, 2003) is 1102.0 ths. people (34.3% of RA population).

The share of Yerevan in total republican industrial production in 2002 comprised 46.8%, in gross agricultural output - 1.3 %, in retail turnover – 83.3 %, and in services – 77.0 %.

Aragatsotn marz (center is Ashtarak) – the territory is 2753 km² (9.3 % of the republic), with 136667 ha of agricultural land, including 55771 ha of arable land. It has 3 urban communities, 111 rural communities, 118 village settlements. Total population of the marz (as of January 1, 2003) is 138.5 ths. people (4.3% of RA population), including 32.9 ths. urban and 105.6 ths. rural.

¹ Այսուհետ՝ մշտական բնակչությունը:
 Hereinafter number of permanent residents

ՀՀ ՄԱՐԶԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՌՈՏ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ
GENERAL CHARACTERISTIC OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

2002թ. հանրապետության արդյունաբերության արտադրանքի ընդհանուր ծավալում ՀՀ Արագածոտնի մարզի տեսակարար կշիռը կազմել է 1.5%, գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի՝ 7.2%-ը, մանրածախ ապրանքաշրջանառության՝ 0.8%-ը և ծառայությունների՝ 1.2%-ը:

The share of Aragatsotn marz in total volume of republican industrial production in 2002 comprised 1.5%, in gross agricultural produce – 7.2%, in retail turnover - 0.8 %, and in services 1.2 %.

ՀՀ Արարատի մարզ (կենտրոնը՝ ք. Արտաշատ) տարածքը կազմում է 2096 կմ² (ՀՀ տարածքի 7.0%-ը), գյուղատնտեսական հողատեսքերը՝ 88700 հա, այդ թվում վարելահողեր՝ 33300 հա: Քաղաքային համայնքների թիվը 4 է, գյուղական համայնքներինը՝ 93, գյուղական բնակավայրերինը՝ 94: Բնակչության թվաքանակը (2003թ. հունվարի 1-ի դրությամբ) կազմել է 272.1 հազ. մարդ (ՀՀ բնակչության 8.5%-ը), այդ թվում՝ քաղաքային՝ 80.1 հազ. մարդ, գյուղական՝ 192.0 հազ. մարդ:

Ararat marz (center is Artashat) – the territory is 2096 km² (7.0% of the republic), with 88700 ha of agricultural land, including 33300 ha of arable land. It has 4 urban communities, 93 rural communities, 94 village settlements. Total population of the marz (as of January 1, 2003) is 272.1 ths. people (8.5% of RA population), including 80.1 ths. urban and 192.0 ths. rural.

2002թ. հանրապետության արդյունաբերության արտադրանքի ընդհանուր ծավալում մարզի տեսակարար կշիռը կազմել է 9.2%, գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի՝ 13.4%-ը, մանրածախ ապրանքաշրջանառության՝ 0.8%-ը և ծառայությունների՝ 2.8%-ը:

The share of Ararat marz in total volume of republican industrial production in 2002 comprised 9.2%, in gross agricultural produce - 13.4%, in retail turnover - 0.8%, and in services - 2.8%.

ՀՀ Արմավիրի մարզ (կենտրոնը՝ ք. Արմավիր) տարածքը կազմում է 1254 կմ² (ՀՀ տարածքի 4.2%-ը), գյուղատնտեսական հողատեսքերը՝ 70049 հա, այդ թվում վարելահողեր՝ 39399 հա: Քաղաքային համայնքների՝ 3, գյուղական համայնքներ՝ 94, գյուղական բնակավայրեր՝ 95, բնակչության թվաքանակը 2003թ. հունվարի 1-ի դրությամբ՝ 276.8 հազ. մարդ (ՀՀ բնակչության 8.6%-ը), այդ թվում՝ քաղաքային՝ 98.5 և գյուղական՝ 178.3 հազ. մարդ:

Armavir marz (center is Armavir) – the territory is 1254 km² (4.2% of the republic), with 70049 ha of agricultural land, including 39399 ha of arable land. It has 3 urban communities, 94 rural communities, 95 village settlements. Total population of the marz (as of January 1, 2003) is 276.8 ths. people (8.6% of RA population), including 98.5 ths. urban and 178.3 ths. rural.

2002թ. հանրապետության արդյունաբերության արտադրանքի ընդհանուր ծավալում ՀՀ Արմավիրի մարզի տեսակարար կշիռը կազմել է 7.1%, գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի՝ 14.4%-ը, մանրածախ ապրանքաշրջանառության՝ 2.0%-ը և ծառայությունների՝ 2.5%-ը:

The share of Amavir marz in total volume of republican industrial production in 2002 comprised 7.1%, in gross agricultural produce - 14.4%, in retail turnover - 2.0 % and in services – 2.5%.

ՀՀ ՍԱՐՁԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՍԱՌՈՏ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ
GENERAL CHARACTERISTIC OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

ՀՀ **Գեղարքունիքի մարզ** (կենտրոնը՝ ք. Գավառ) տարածքը² կազմում է 5348 կմ² (ՀՀ տարածքի 18%-ը), գյուղատնտեսական հողատեսքերը՝ 240033 հա, այդ թվում վարելահողեր՝ 95148 հա: Քաղաքային համայնքների թիվը 5 է, գյուղական համայնքներինը՝ 87, գյուղական բնակավայրերինը՝ 93: Բնակչության թվաքանակը 2003թ. հունվարի 1-ի դրությամբ կազմել է 238.0 հազ. մարդ (ՀՀ բնակչության 7.4%-ը), այդ թվում՝ քաղաքային՝ 79.6 և գյուղական՝ 158.4 հազ. մարդ:

2002թ. հանրապետության արդյունաբերության արտադրանքի ընդհանուր ծավալում մարզի տեսակարար կշիռը կազմել է 2.4%-ը, գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի՝ 14.2%-ը, մանրածախ ապրանքաշրջանառության՝ 1.0%-ը և ծառայությունների՝ 2.6%-ը:

ՀՀ **Լոռու մարզ** (կենտրոնը՝ ք. Վանաձոր) տարածքը կազմում է 3789 կմ² (ՀՀ տարածքի 12.7%-ը), գյուղատնտեսական հողատեսքերը՝ 192212 հա, այդ թվում վարելահողեր՝ 47823 հա: Քաղաքային համայնքների թիվը 8 է, գյուղական համայնքներինը՝ 105, գյուղական բնակավայրերինը՝ 122: Բնակչության թվաքանակը 2003թ. հունվարի 1-ի դրությամբ կազմել է 285.0 հազ. մարդ (ՀՀ բնակչության 8.9%-ը), այդ թվում քաղաքային՝ 168.4 և գյուղական՝ 116.6 հազ. մարդ:

2002թ. հանրապետության արդյունաբերության արտադրանքի ընդհանուր ծավալում ՀՀ Լոռու մարզի տեսակարար կշիռը կազմել է 4.9%, գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի՝ 10.5%-ը, մանրածախ ապրանքաշրջանառության՝ 2.5%-ը և ծառայությունների՝ 3.3%-ը:

ՀՀ **Կոտայքի մարզ** (կենտրոնը՝ ք. Հրազդան) տարածքը կազմում է 2089 կմ² (ՀՀ տարածքի 7.0%-ը), գյուղատնտեսական հողատեսքերը՝ 99779 հա, այդ թվում վարելահողեր՝ 39608 հա: Քաղաքային համայնքների թիվը 7 է, գյուղական համայնքներինը՝ 60, գյուղական բնակավայրերինը՝ 62: Բնակչության թվաքանակը 2003թ. հունվարի

Gegharkunik marz (center is Gavar) – the territory³ is 5348 km² (18% of the republic), with 240033 ha of agricultural land, including 95148 ha of arable land. It has 5 urban communities, 87 rural communities, 93 village settlements. Total population of the marz (as of January 1, 2003) is 238.0 ths. people (7.4 % of RA population), including 79.6 ths. urban and 158.4 ths. rural.

The share of Gegharkunik marz in total volume of republican industrial production in 2002 comprised 2.4%, in gross agricultural produce - 14.2 %, in retail turnover - 1.0 %, and in services - 2.6 %.

Lori marz (center is Vanadzor) – the territory is 3789 km² (12.7% of the republic), with 192212 ha of agricultural land, including 47823 ha of arable land. It has 8 urban communities, 105 rural communities, 122 village settlements. Total population of the marz (as of January 1, 2003) is 285.0 ths. people (8.9% of RA population), including 168.4 ths. urban and 116.6 ths. rural.

The share of Lori marz in total volume of republican industrial production in 2002 comprised 4.9%, in gross agricultural produce - 10.5%, in retail turnover - 2.5%, and in services - 3.3%.

Kotayk marz (center is Hrazdan) – the territory is 2089 km² (7.0% of the republic), with 99779 ha of agricultural land, including 39608 ha of arable land. It has 7 urban communities, 60 rural communities, 62 village settlements. Total population of the marz (as of January 1, 2003) is 272.4 ths. people (8.5 % of RA population), including 153.6 ths. urban and

² Ներառյալ Սևանա լիճը:
Including the Lake Sevan.

ՀՀ ՍԱՐՁԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՍԱՌՈՑ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ
GENERAL CHARACTERISTIC OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

1-ի դրությամբ կազմել է 272.4 հազ. մարդ 118.8 ths. rural (ՀՀ բնակչության 8.5%-ը), այդ թվում քաղաքային՝ 153.6 և գյուղական՝ 118.8 հազ. մարդ:

2002թ. հանրապետության արդյունաբերության արտադրանքի ընդհանուր ծավալում մարզի տեսակարար կշիռը կազմել է 14.4%, գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի՝ 9.2%-ը, մանրածախ ապրանքաշրջանառության՝ 4.9%-ը և ծառայությունների՝ 3.5%-ը:

The share of Kotayk marz in total volume of republican industrial production in 2002 comprised 14.4%, in gross agricultural produce – 9.2%, in retail turnover – 4.9%, and in services - 3.5 %.

ՀՀ Շիրակի մարզ (կենտրոնը՝ Գյումրի) տարածքը կազմում է 2681 կմ² (ՀՀ տարածքի 9.0%-ը), գյուղատնտեսական հողատեսքերը՝ 165737 հա, այդ թվում վարելահողեր՝ 84530 հա: Քաղաքային համայնքների թիվը 3 է, գյուղական համայնքներինը՝ 116, գյուղական բնակավայրերինը՝ 128: Բնակչության թվաքանակը (2003թ. հունվարի 1-ի դրությամբ) կազմել է 282.5 հազ. մարդ (ՀՀ բնակչության 8.8%-ը), այդ թվում քաղաքային՝ 173.1 և գյուղական՝ 109.4 հազ. մարդ:

2002թ. հանրապետության արդյունաբերության արտադրանքի ընդհանուր ծավալում ՀՀ Շիրակի մարզի տեսակարար կշիռը կազմել է 3.2%, գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի՝ 10.0%-ը, մանրածախ ապրանքաշրջանառության՝ 2.6%-ը և ծառայությունների՝ 3.6%-ը:

Shirak marz (center is Giumri) – the territory is 2681 km² (9.0 % of the republic), with 165737 ha of agricultural land, including 84530 ha of arable land. It has 3 urban communities, 116 rural communities, 128 village settlements. Total population of the marz (as of January 1, 2003) is 282.5 ths. people (8.8% of RA population), including 173.1 ths. urban and 109.4 ths. rural.

The share of Shirak marz in total volume of republican industrial production in 2002 comprised 3.2%, in gross agricultural produce – 10.0%, in retail turnover - 2.6%, and in services - 3.6%.

ՀՀ Սյունիքի մարզ (կենտրոնը՝ ք. Կապան) տարածքը կազմում է 4506 կմ² (ՀՀ տարածքի 15.1%), գյուղատնտեսական հողատեսքերը՝ 194283 հա, այդ թվում վարելահողեր՝ 48300 հա: Քաղաքային համայնքների թիվը 7 է, գյուղական համայնքներինը՝ 106, գյուղական բնակավայրերինը՝ 128: Բնակչության թվաքանակը (2003թ. հունվարի 1-ի դրությամբ) կազմել է 152.8 հազ. մարդ (ՀՀ բնակչության 4.8%-ը), այդ թվում քաղաքային՝ 103.9 և գյուղական՝ 48.9 հազ. մարդ:

2002թ. հանրապետության արդյունաբերության արտադրանքի ընդհանուր ծավալում ՀՀ Սյունիքի մարզի տեսակարար կշիռը կազմել է 8.6%, գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի՝ 9.6%-ը, մանրածախ ապրանքաշրջանառության՝ 1.0%-ը և ծառայությունների՝ 1.6%-ը:

Siunik marz (center is Kapan) – the territory is 4506 km² (15.1% of the republic), with 194283 ha of agricultural land, including 48300 ha of arable land. It has 7 urban communities, 106 rural communities, 128 village settlements. Total population of the marz (as of January 1, 2003) is 152.8 ths. people (4.8% of RA population), including 103.9 ths. urban and 48.9 ths. rural.

The share of Siunik marz in total volume of republican industrial production in 2002 comprised 8.6%, in gross agricultural produce – 9.6 %, in retail turnover - 1.0%, and in services - 1.6 %.

ՀՀ ՍԱՐՁԵՐԻ ՍՈՑԻԱԼ-ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՀԱՄԱՌՈՏ ԲՆՈՒԹԱԳԻՐԸ
GENERAL CHARACTERISTIC OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

ՀՀ *Վայոց ձորի մարզ* (կենտրոնը՝ ք. Եղեգնաձոր) տարածքը կազմում է 2308 կմ² (ՀՀ տարածքի 7.8%-ը), գյուղատնտեսական հողատեսքերը՝ 75939 հա, այդ թվում վարելահողեր՝ 19857 հա: Քաղաքային համայնքների թիվը 3 է, գյուղական համայնքներինը՝ 41, գյուղական բնակավայրերինը՝ 52: Բնակչության թվաքանակը 2003թ. հունվարի 1-ի դրությամբ կազմել է 55.9 հազ. մարդ (ՀՀ բնակչության 1.7%-ը), այդ թվում քաղաքային՝ 19.5 և գյուղական՝ 36.4 հազ. մարդ:

2002թ. հանրապետության արդյունաբերության արտադրանքի ընդհանուր ծավալում մարզի տեսակարար կշիռը կազմել է 0.9%, գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի՝ 4.4%-ը, մանրածախ ապրանքաշրջանառության՝ 0.2%-ը և ծառայությունների՝ 0.6%-ը:

ՀՀ *Տավուշի մարզ* (կենտրոնը՝ ք. Իջևան) տարածքը կազմում է 2704 կմ² (ՀՀ տարածքի 9.1%), գյուղատնտեսական հողատեսքերը՝ 93574 հա, այդ թվում վարելահողեր՝ 27294 հա: Քաղաքային համայնքների թիվը 4 է, գյուղական համայնքներինը՝ 58, գյուղական բնակավայրերինը՝ 61: Բնակչության թվաքանակը 2003թ. հունվարի 1-ի դրությամբ կազմել է 134.4 հազ. մարդ (ՀՀ բնակչության 4.2%-ը), այդ թվում քաղաքային՝ 50.6 և գյուղական՝ 83.7 հազ. մարդ:

2002թ. հանրապետության արդյունաբերության արտադրանքի ընդհանուր ծավալում մարզի տեսակարար կշիռը կազմել է 1.0%, գյուղատնտեսության համախառն արտադրանքի՝ 5.8%-ը, մանրածախ ապրանքաշրջանառության՝ 0.9%-ը և ծառայությունների՝ 1.3%-ը:

Vayots Dzor marz (center is Yeghegnadzor) – the territory is 2308 square km² (7.8 % of the republic), with 75939 ha of agricultural land, including 19857 ha of arable land. It has

3 urban communities, 41 rural communities, 52 village settlements. Total population of the marz (as of January 1, 2003) is 55.9 ths. people (1.7% of RA population), including 19.5 ths. urban and 36.4 ths. rural.

The share of Vayots Dzor marz in total volume of republican industrial production in 2002 comprised 0.9%, in gross agricultural produce – 4.4%, in retail turnover - 0.2 %, and in services – 0.6%.

Tavush marz (center is Ijevan) – the territory is 2704 km² (9.1% of republic), with 93574 ha of agricultural land, including 27294 ha of arable land. It has 4 urban communities, 58 rural communities, 61 village settlements. Total population of the marz (as of January 1, 2003) is 134.4 ths. people (4.2% of RA population), including 50.6 ths. urban and 83.7 ths. rural.

The share of Tavush marz in total volume of republican industrial production in 2002 comprised 1.0%, in gross agricultural produce – 5.8 %, in retail turnover – 0.9%, and in services - 1.3 %.